

Drodzy Czytelnicy! Szanowni Państwo!

Oddaję w Państwa ręce kolejny numer ilustrowanego czasopisma regionalnego „NICOLAUS”. Bieżący, jubileuszowy 20 numer pisma, ma wyjątkowy charakter, jest bowiem inny od kilku poprzednich. Ma charakter **przewodnika turystycznego Gminy Żarnów**. Zawiera wybrane informacje z bardzo bogatej i fascynującej **historii Żarnowa do XVIII wieku** oraz miejscowości Ziemi Żarnowskiej, ale także o walorach turystyczno - krajoznawczych regionu. Jest to pierwsza z kilku edycji przewodnika. W naszym piśmie świadomie pominięto problematykę gospodarczą, dominującą w poprzednich numerach, eksponując treści regionalne i historyczne. Wydanie niniejszej publikacji jest efektem jednego z **konkursów**, organizowanych przez Lokalną Grupę Działania „U źródeł”, Świętokrzyskie Biuro Rozwoju Regionalnego w Kielcach i Urząd Marszałkowski w Łodzi, a **środk** na ten cel zostały pozyskane przez Gminę Żarnów z budżetu **Unii Europejskiej**.

Zawarte w piśmie teksty są wynikiem wieloletnich badań, poszukiwań źródeł historycznych i kwerend archiwalnych. Część treści pochodzi z książki **„Żarnów - wczoraj i dziś. Walory ekologiczno - krajoznawcze regionu”** oraz prac uczniów żarnowskich szkół. Rozpowszechnianie wiedzy o Ziemi Żarnowskiej służy podkreśleniu lokalnej **tożsamości**, przywiązania do tradycji i dbałości o pamięć przodków, którzy przed wiekami tworzyli u nas zręby osadnictwa. Życzę Wam miłej lektury. Niech budzi ona w Was - Drodzy Czytelnicy - **poczucie dumy** z przynależności do naszej „małej Ojczyzny”.

Z wyrazami szacunku i sympatii dla wszystkich mieszkańców Gminy Żarnów i turystów

WÓJT GMINY ŻARNÓW
dr Krzysztof Nawrocki

Gmina Żarnów naszą „małą Ojczyznę”

Ziemia Żarnowska - leżąca w dorzeczu **rzek Czarnej i Waglanki** - posiada wiele piękna i uroku. Tutaj szumią nadal resztki wspaniałej niegdyś Puszczy Pilickiej (która przed wiekami w okolicach kasztelańskiego Żarnowa, łączyła się z Puszcza Świętokrzyską), a na polach rosną jeszcze rozłożyste topole i wierzy, przypominające krajobraz ubiegłych wieków. Charakterystyczne dla tutejszego krajobrazu są - uroczyska dla turystów - **ustronia leśne i nadrzeczne**, a także liczne pagórki i wzgórza (w tym najwyższe - Sielecka Góra i Diabla Góra), z których rozpościerają się przepiękne widoki na okolice. Świadczy o wielowiekowym wydobywaniu rozmaitych **kopalin** (rudzie żelaza, drobnoziarniste piaskowce jurajskie, gliny i ropy ceramiczne, piaski i żwiry) w regionie, jest nadal widoczne w okolicznych, pofałdowanym **krajobrazie**. Liczne kamieniołomy, hałdy powyrobiskowe, jary i wąwozy, nadają pięknej Ziemi Żarnowskiej specyficznego kolorytu i atrakcyjności. Są tutaj także liczne miejsca upamiętnione walką i męczeństwem narodu, gdzie znajdują się pomniki lub pamiątkowe tablice, których treść ma przypominać obecnym i przyszłym pokoleniom o martyrologii miejscowej, patriotycznej ludności. Przebiegają tędy też szlaki walk partyzanckich, zwłaszcza osławionego bohaterstwem **25 pułku piechoty Armii Krajowej**, od 2010 roku będącego patronem Gimnazjum w Żarnowie.

W regionie znajdują się **zabytki architektoniczne** o dużych wartościach artystycznych i architektonicznych. Notuje się tu duże zagęszczenie zabytkowej zabudowy o znaczeniu ponadregionalnym. Historykom, regionalistom i konserwatorom zabytków, doskonale są znane: XII-wieczny układ urbanistyczny w Żarnowie, XIV-wieczny - w miejscowości Skórkowice oraz układy osadniczo - przestrzenne wsi Antoniów, Chelsty, Grębenice, Marcinków, Miedzna Murowana, Paszkowice, Pilichowice, Sielec, Soczówki, Straszowa Wola, Trojanowice i Zdyszewice. Najbardziej znanymi obiektami historycznymi są: rewitalizowany współcześnie **dawny gród kasztelański i grodzisko wczesnośredniowieczne w Żarnowie** (zwane lokalnie Górą Szwedzką lub Górą Mierzińską), monumentalny i budzący zachwyt turystów **kościół św. Mikołaja w Żarnowie** (z doskonale zachowaną częścią romańską i gotycką), **kościół św. Łukasza w Skórkowicach**, XIX-wieczne **cemtarze** w Żarnowie i Skórkowicach oraz resztki wiekowych **parków podworskich** i młynów wodnych. Wielką sławą cieszą się również zlokalizowane na dawnej Ziemi Żarnowskiej zabytkowe zakłady przemysłowe **w Maleńcu i Machorach** (teraz znajdujące się w gminie Ruda Maleniecka w powiecie koneckim), których intensywne funkcjonowanie w XIX i XX wieku, przyczyniło się do rozwoju ekonomiczno-gospodarczego tej ziemi.

W żarnach 1000-letniej historii...

Historia magistra vitae (łac.) - historia nauczycielki życia. Tymi słowami od wieków w szkołach podkreślano rangę tej dyscypliny naukowej. **Józef Piłsudski** przed laty powiedział „*Kto nie szanuje i nie ceni swojej przeszłości, ten nie jest godzien szacunku, teraźniejszości, ani prawa do przyszłości*”. Sam **Jan Paweł II** był wielkim znawcą historii Polski, a w jednej ze swoich homilii stwierdził „*Naród, który nie zna swojej przeszłości, umiera i nie buduje przyszłości*”. Cieszy fakt, iż w miejscowych szkołach od lat pielęgnuje się **historyczne tradycje** Żarnowa i okolic, zachęcając uczniów do poznawania burzliwych dziejów regionu (w Gimnazjum im. 25 pułku piechoty Armii Krajowej w Żarnowie znajduje się **Izba Regionalna im. gen. Kazimierza „Bończy” Żałęskiego**). Ziemia Żarnowska może pochwalić się bardzo bogatą przeszłością, sięgającą początków Państwa Polskiego. Przed wiekami bywali tu polscy królowie i książęta, organizowano ważne zjazdy możnowładców i odbywały się historyczne bitwy, znane w historii Polski. Jedną z nich była **bitwa ze Szwedami pod Żarnowem**, do której doszło w dniu **16 września 1655 roku**, w czasie szwedzkiego „potopu” (o której na stronie 16).

Z Żarnowem związanych jest szereg wybitnych **postaci historycznych**, o których - na łamach niniejszego wydawnictwa. Warto podkreślić, iż w Żarnowie znajduje się grób legendarnego dowódcy partyzanckiego 25 pp AK - **gen. bryg. Kazimierza „Bończy” Żałęskiego** (1919-2009).

